

NEWSLETTER

institut
VÁCLAVA
KLAUSE

Jiří Weigl:

Co pro nás plyne z překvapení polských prezidentských voleb

Václav Klaus:

Malá poznámka k jarní návštěvě Berlína

Otázka IVK: Přinesou polské prezidentské volby změnu v evropské politice?

(Václav Klaus, Ladislav Jaki, Jan Sechter, Ivo Strejček, Jiří Weigl, Maciej Ruczaj, Jan Holzer)

Ivo Strejček:

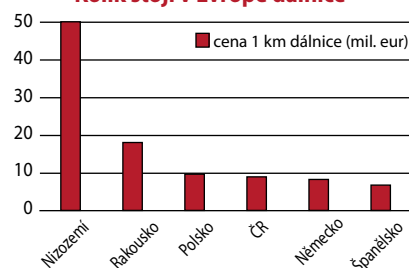
Nešťastná politika Západu vůči Ukrajině

Marek Loužek:

Zpráva ze semináře o Otto von Bismarckovi

ČERVNOVÝ GRAF IVK

Kolik stojí v Evropě dálnice

Pramen: PWC, 2014

Institut Václava Klause o.p.s.

Šarecká 29

160 00 Praha 6

e-mail: office@institutvk.cz

www.institutvk.cz

IVK – Newsletter

Institutu Václava Klause

Registrace MK ČR E 11024

Periodicita: měsíčník

Datum vydání: 22. 6. 2015

Co pro nás plyne z překvapení polských prezidentských voleb

Jiří Weigl

výkonný ředitel IVK

Když v loňském roce v prezidentských volbách na Slovensku překvapivě porazil zcela neznámý podnikatel Andrej Kiska suveréna slovenské politiky premiéra Roberta Fica, dostalo se nám okamžitě od našeho mediálního mainstreamu jednoznačného vysvětlení – Slováci chtějí silně liberální, prozápadní a proevropskou hlavu státu, takový je Andrej Kiska, a proto zvítězil. Je to správný evropský trend a Slováci jej na rozdíl od nás dobře pochopili. Nebyla to pravda.

Dosavadní proevropský politický rutinér prezident Bronislaw Komorowski prohrál s mladým a dosud neznámým kandidátem konzervativní euroskeptické pravice Andrzejem Dudou.

V neděli v Polsku přinesly prezidentské volby stejně překvapivý výsledek ve zcela opačném gardu – dosavadní proevropský politický rutinér prezident Bronislaw Komorowski prohrál s mladým a dosud neznámým kandidátem konzervativní euroskeptické pravice Andrzejem Dudou. Jsem zvědav, jaké vysvětlení uslyšíme od našich „odborníků“ dnes. Současné Polsko nám totiž až dosud tvrdošijně dávají za vzor – polská ekonomika se vyhnula krizi a stále roste, poslední polské vlády jsou příkladně proevropské a Donald Tusk je dokonce předsedou Evropské rady, z čehož plyne, že Polsko má prý na rozdíl od nás velkou autoritu v Evropě a vůbec je celkově polský příklad pro nás hodný následování.

Na základě výsledků volby polského prezidenta si troufám tvrdit, že vše bude v něčem trochu složitější a v mnohém jednodušší. Složitější to bude s těmi oslavovanými polskými úspěchy. Jsou podobné jako jistě nepominutelné úspěchy Slovenska ve výše uvedeném loňském

případě, problém je pouze ten, že domácí voliči je málo oceňují.

Uplynulo 25 let od pádu komunismu a více než deset let od vstupu do EU, ale velká část společnosti v bývalých postkomunistických zemích východní Evropy je silně nespokojena. Má oprávněný pocit, že se jí prosperita vyhýbá, že na společenském pokroku v zemi dostatečně neparticipuje. Milióny Poláků a statisíce Slováků musely odejít za prací do ciziny, velká část natrvalo. Zklamání přinesl nereálnými očekáváním obestřený vstup do EU, v němž stále naše země představují přehlíženou periférii. Příklad bankrotujícího Řecka a krize vztahů s Ruskem zvyšují nejistotu a rizika ve vztahu k budoucnosti. Přesvědčení o tom, že cesta k prosperitě je známá, a že západní spojenci jsou schopni a ochotni nám skutečně pomáhat, už zdaleka není tak silné jako v dobách po pádu komunismu. Proto dominuje nedůvěra. Nedůvěra ke všem, kteří vládnou či vládli, k těm nahoře vůbec. Sílí a dokonce se veřejně a oficiálně pěstuje politický negativismus. Tématem číslo jedna je všude uměle pěstovaný boj proti korupci a stává se záminkou k zavržení dosavadního vývoje. Političtí manipulátoři vzbuzují naděje, že lze korupci snadno zlikvidovat politickou kampaní a účelovou represí.

Úpadek tradičních stran v posledních volbách však ukazuje, že ani českému voliči není cizí sázka na náhodu a riskování s důvěrou ve sliby skutky neprověřených politických subjektů.

Zmíněné výsledky prezidentských voleb v sousedních zemích tomuto trendu odpovídají. Nemá smysl si vymýšlet složité důvody, proč voliči dají přednost neznámému kandidátovi před známou politickou figurou. Ve dvoukolové většinové volbě ve druhém kole voliči říkají, koho prezidentem nechtějí. Nechtějí toho, koho ztotožňují s tolikrát dehonestovanou dosavadní politikou, a ten, kdo v ní působí na čelné pozici, má oproti neznámé tváři neodstranitelný handicap. Zásluhy nic neznamenají, dnes platí nepopsaný list

politického životopisu a alespoň trochu obstojný zevnějšek a mediální obratnost. Programové detaily jsou pod rozlišovací schopnost elektorátu.

Samozřejmě, že euroskeptiky a konzervativce potěší vítězství Andrzeje Dudy v Polsku, stejně jako potěšilo vítězství Andreje Kisky levicové liberály na Slovensku. Můžeme vést vášnivé spory o tom, zda se politické trendy obrací či nikoliv a kdo může za neúspěchy. Jedna věc je ale jasná – opakované sázky voličů na politicky neznámé osoby do funkce hlavy státu jsou svědec-

tím neuspokojivých politických a společenských poměrů. To neznamená, že se z takto zvolených kandidátů nemohou stát ve funkci hlavy státu postupem času výrazné politické osobnosti a národní vůdci. Bude to ale dílo náhody a v normálních poměrech by postup měl být opačný.

V České republice tomu tak až dosud bylo. Do prezidentského křesla usedaly v souladu s Masarykovou tradicí až dosud osobnosti, které do funkce hlavy státu kvalifikovaly nejen hlasy volitelů či voličů, ale především jejich předchozí zásluhy o stát.

Úpadek tradičních stran v posledních volbách však ukazuje, že ani českému voliči není cizí sázka na náhodu a riskování s důvěrou ve sliby skutky neprověřených politických subjektů. Za tři roky uvidíme, zda to může platit i pro volbu prezidenta republiky, a zda i pro naši zemi je náhodný kandidát představitelná alternativa pro výběr hlavy státu.

*Politický komentář IVK č. 36.
Publikováno na serveru Echo24.cz
dne 25. května 2015.*

Malá poznámka k jarní návštěvě Berlína

Václav Klaus

Když jsem jel ve dnech výročí konce druhé světové války (i v Německu se diskutuje o tom, zda se nemá spíše říci výročí osvobození) přednášet do Berlína, všiml jsem si, že i tam jsou rozkvetlé šeríky. Je to sice ve střední Evropě samozřejmostí, ale já měl od dětství šeríky podvědomě spojené s Prahou a s okamžikem osvobození naší země od německých okupantů. Chtělo by se mi dodat osvobození Rudou armádou, což jsem viděl na své vlastní čtyřleté dětské oči, ale to se teď nenosí (zapomněl to říci i pan kardinál Duka na slavnostní mši k sedmdesátému výročí konce války, která se konala 5. května v katedrále svatého Víta).

V Berlíně mne zaujalo (kromě smutku z výsledku britských voleb) vystoupení prezidenta Gaucka na místě bývalé největší

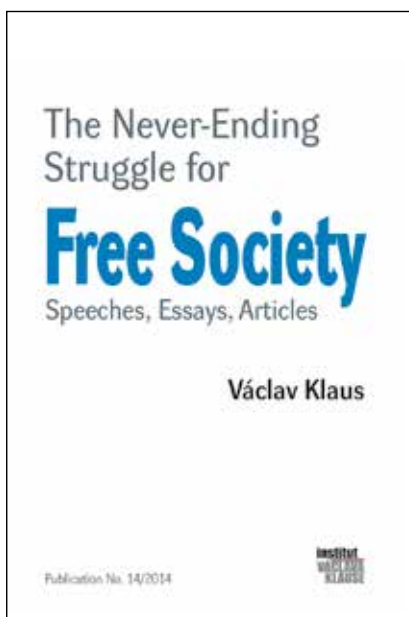

věžnice zajatých sovětských vojáků, kde jich asi 600 000 zahynulo. Prezident Gauck se omlouval a děkoval, což u nás vůči vítězům nad nacisty téměř nezaznělo. Pražská kavárna by takové děkování nepřežila. Německá média ocenila Gauckův projev i s připomínkou toho, že Gauckův otec byl jako německý voják zajat a ze Sibíře se vrá-

til až v roce 1956 (malý Gauck ho do svých patnácti let věku neviděl). Je dobré na chvíli (a já tam byl opravdu jen méně než 24 hodin) vidět svět odjinud než z naší malé, těžce zkoušené zemičky.

Konec války se v německých médiích intenzivně diskutuje. V týdeníku Junge Freiheit mne zaujalo jasné nastolení „německé otáz-

NABÍZÍME

Institut Václava Klause nabízí knihu **Václava Klause „The Never-Ending Struggle for Free Society“** (2014), která shrnuje anglické projevy, eseje a články bývalého prezidenta od roku 2012 do současnosti. První kapitola se zabývá svobodou a demokracií. Druhá část analyzuje Evropskou unii bez iluzí. Třetí kapitola zkoumá ekonomickou transformaci. Čtvrtá kapitola diskutuje globální oteplování. Pátá kapitola nabízí úvahy o současném světě. Unikátní kniha, která vychází v tištěné i elektronické verzi.

288 stran, 200 Kč.

objednávky na: www.institutvk.cz

ky". Německo bylo a je příliš velké na to, aby poklidně žilo v jakémsi „tichém koutku Evropy“, a příliš malé na to, aby bylo světovou velmocí. Autor textu rezolutně odmítá současně „odhistorizování, demonizování a dogmatizaci historie“.

Konec války se v německých médiích intenzivně diskutuje.

To se vztahuje i k akci, na kterou jsem do Berlína přijel. Berlínská AfD (Alternativa pro Německo), podobně jako před více než měsícem frankfurtská a v únoru mnichovská AfD, mne pozvala, abych promluvil o dnešní Evropě. Tam – nikoli z mých úst – zaznělo, že k dnešnímu nešťastnému uspořádání Evropské unie výrazně přispělo právě Německo svým nepřetržitým vyrovnáváním se z pocitu viny za rozpoutání druhé světové války a svým strachem ze sebe sama. Nevím, jestli se jim úplně líbilo, když jsem k tomu dodal, že dnešní forma EU umožňuje Německu (právě jemu a nikomu jinému) dosáhnout uskutečnění některých z cílů, které měli už tenkrát.

Dnešní forma EU umožňuje Německu (právě jemu a nikomu jinému) dosáhnout uskutečnění některých z cílů, které měli už tenkrát.

Alternativa pro Německo je nesmírně sympatické seskupení, které má mně velmi blízké názory na EU. Jsou to ale přece jenom Němci, kteří cítí a respektují státní doktrínu své země, a proto řadu věcí říkájí měkčím a opatrnějším způsobem. Proto mne zvou, aby to od někoho nahlas slyšeli daleko ostřeji. Já mám z těchto setkání pocit, jaký si uchovávám z mítinků

u nás doma v prvních letech po listopadu 1989 – plné sály, bouřlivý potlesk, nadšené reakce, elán. Je to stále ještě trochu „revoluční“ atmosféra – všiml jsem si, že jsem byl v sále asi 400 lidí skoro jediný, kdo měl, a šlo o večerní akci, kravatu. AfD také pořád ještě neměla svůj hostivařský sjezd Občanského fóra a své – v pražské Lucerně – provedené oddělení těch, kteří chtěli normální politickou stranu a těch, kteří chtěli „hnutí“. Ale nadějně to je a já to budu podporovat.

Rezidua minulého myšlení tam ale jsou. Nastala debata, co má Evropa společného. Jeden z předních představitelů AfD, který byl se mnou na pódiu, řekl, že Evropa má společné dějiny. Bouřlivě jsem – za velkého potlesku – protestoval. Říkal jsem, že žádné společné dějiny např. s Finskem, Portugalskem, Irskem nebo Kyprzem nemám. A to jsem se nechtěl zaplést do diskuse, nakolik máme „společné“ dějiny třeba s Německem.

Evropu a Evropskou unii sice rozlišují, ale stejně dostanu od moderátora na závěr otázku: „Kde končí Evropa?“. Řekl jsem – trochu klausovsky – že je to otázka špatná a navíc zcela irrelevantní, zajímavé je – pro nás – jen a jediné to, kde končí Evropská unie. Úvahy geologů či geografů (či kohokoli jiného z vědy) o tom, kde končí Evropa, jsou pro naše životy a pro dnešní vývoj v Evropě zcela nezajímavé. Dalo mi to však možnost, abych uplatnil svůj známý názor, že si přeji, aby byla EU co největší. Čím bude větší, tím bude rozmělněnější.

Na závěr si nemohu odpustit malé povzdechnutí. Několik set metrů od hotelu, ve kterém jsem bydlel, a od Unter den Linden, je ulice Rudi Dutschkeho (v bývalém východním Berlíně). Nedovedu si přestavit, že by tento název mohl přežít v Praze. Opravdu tam vědomě připomínají a oslavují takové levicové anarchisty a extremisty? Ještě že jsme ta postkomunistická země.

11. května 2015.

NABÍZÍME

Spor o měnovou politiku

v kontextu devizových intervencí

Karel Brůna, Karel Dyba, Václav Klaus
Lukáš Kovanda, Martin Mašát, Pavel Ryska
Jan Skopeček, Martin Slaný, Miroslav Ševčík
Vladimír Tomsík, Václav Vlk st., Eva Zamrazilová

Publikace č. 16/2015

instit^{ut}
VÁCLAVA
KLAUSE

Institut Václava Klause nabízí sborník č.16/2015 „**Spor o měnovou politiku v kontextu devizových intervencí**“, do něhož přispěli **Karel Brůna, Karel Dyba, Václav Klaus, Lukáš Kovanda, Martin Mašát, Pavel Ryska, Jan Skopeček, Martin Slaný, Miroslav Ševčík, Václav Vlk st. a Eva Zamrazilová**. V přílohách jsou úryvky ze zákona o ČNB a vyhlášení kurzového závazku ČNB. Předmluvu napsal **Václav Klaus**.

134 stran, 100 Kč.

objednávky na: www.institutvk.cz

OTÁZKA IVK

Přinesou polské prezidentské volby změnu v evropské politice?

Václav Klaus

Jsem rád, že v polských prezidentských volbách zvítězil kandidát autentické polské pravice. Jsem rád, že ve velké evropské zemi zvítězil v prezidentských volbách kritik dnešní formy evropské integrace a Evropské unie. Jsem rád, že zvítězil blízký spolupracovník prezidenta Lecha Kaczyńskiego a jsem rád, že touto volbou cesta tragicky zemřelého prezidenta Kaczyńskiego našla své pokračování. Prezidentu Dudovi jsem poslal své blahopřání. I on bude jistě usilovat o velmi přátelské česko-polské vztahy.

Ladislav Jaki

Institut Václava Klause

Polské prezidentské volby přinesly nominálně nového prezidenta. V jistém smyslu ale spíše vrátily Polsku prezidenta starého, zatímco toho opravdu nového, který v Belvederu úřadoval posledních pět let, se rozhodlo odmítnout. Protože Andrzej Duda přes své mládí a politickou neokoukanost reprezentuje daleko více staré dobré Polsko, Polsko tradiční, Polsko hrdé na své kořeny. Takové, které dlouhá léta reprezentovali bratři Kaczyńští.

Otázka zní ale jinak: co tyto volby přinesou evropské politice a zda s nimi přichází nějaká celoevropská změna. V tomto smyslu bych byl s hodnocením zatím velice opatrný. Jistě, Polsko je významnou evropskou silou a změna ve varšavském prezidentském úřadě nemůže nemít nějaké dopady na evropskou realitu. Podívejme se ale na jednotlivé aspekty ideového vybavení, které přicházejí s Dudou.

Ubere Polsko na rychlosti destrukce tradičního hodnotového systému, ubere na levicově liberálním úprku pryč od svých kulturních kořenů? Zcela jistě ubere. Ne kvůli síle kompetencí nového prezidenta, ale kvůli síle jeho mandátu, kvůli síle probuzené části veřejnosti, která mu pomohla zvítězit. A polská reprezentace nebude moci tuto novou skutečnost ignorovat ani při vyjednávání o těchto věcech na unijní úrovni.

Ubere Polsko na svém trendu být jistou lokální velmocí, ubere na svých ambicích mít

od Bruselu, Berlína a Washingtonu volnou ruku nad celou nebalkánskou částí postkomunistické Evropy včetně Běloruska, Ukrajiny, Pobaltí, Česka, Slovenska, Maďarska a Moldavska? Zcela jistě neubere. Dnešní Polsko je přesvědčeno, že na dominanci v tomto prostoru má morální a historické právo a především aktuální sílu. Jak se to projeví? Především hraní vlastní zájmovou kartou.

Ubere Polsko na servilitě vůči Berlínu a Bruselu, vůči bezhlavému a zkázonosnému trendu evropské unifikace? Ubere. Dudu zvolily síly, kterým Buzkové, Tuskové a Komorowští připadají více jako agenti cizích zájmových sil než jako patrioti. A nejen to. S Dudou jistě přijde nejen silnější akcent na hájení vlastních zájmů na půdě unijních institucí, ale i na obranu demokratických principů při unijních rozhodovacích procesech. Zde všichni, kteří se nesmiřují s demokratickým deficitem unijních institucí, získávají (staro)nového, silného a sebevědomého spojence.

Ubere Polsko na své politice být americkou nepotopitelnou lodí v oblasti a na politice hájení amerických zájmů v regionu výměnou za americkou podporu v mnoha strategických oblastech? Neubere. Možná spíše naopak. Už proto, že jedna z důležitých polských zahraničně-politických doktrín staví na fikci, že věrnost Americe se vrátí, až bude Polsko potřebovat oporu při rivalitě s Německem. Nevrátí, protože USA se nakonec vždy i přes hlavu Polska se svými hlavními evropskými partery dohodnou a své nejméně Poláky hodí přes palubu.

Ubere Polsko na vyostřeně nepřátelském a militantním postoji k Rusku? Neubere. Možná bude rezervovanější ve vztazích s momentálními vládci v Kyjevě, protože o těch si Polsko nedělá iluze a nemá zapotřebí se jimi nechat příliš kompromitovat (v tom bude Polsko poučenější než celá unijní reprezentace). To ale nic nezmění na částečně tradiční a částečně aktuálně taktické antiruské náladě polských elit. Tyto elity měly mnohokrát pocit, že je v západoevropských metropolích neberou za sobě rovné a považují je za „jedny z těch Slovanů na Východě“. A Poláci bláhově věří, že přestřelené antiruské postoje pomohou návštěvníkům kaváren v evropských metropolích rozlišit, že není východní rovina jako východní rovina.

Suma sumárum? Polsko se pohnulo správným směrem. Ale demontovat v čele evropských euroskeptiků bruselské babylonské věže hned tak nebude.

Jan Sechter

velvyslanec ČR v Polsku
2008–2013

Volba prezidenta Dudy nemůže sama o sobě přinést změnu v evropské politice. Přinese ale jistý korektiv role Polska, kterou náš severní soused sehrával v posledních letech v prohlubování evropské integrace. Andrzej Duda se nejen v kampani otevřeně hlásil k Lechovi Kaczyńskému jako ke svému učiteli a člověku, který jej získal pro politiku. Tragédie polského vládního speciálu s prezidentem Kaczyńským do Katyně 10. dubna 2010 pro něho znamenala přestup ze světa státní správy do politiky.

Vzpomínám si na svoji návštěvu u něj počátkem července 2010, těsně před stěhováním, když v prezidentských volbách prohrál bratr zesnulého prezidenta Jaroslaw Kaczyński. Navzdory smutku z konce jedné éry bylo vidět, že se chce sám ujmout ideálů a principů „velkého a nedokončeného díla“, jak říkal, Lecha Kaczyńskiego. Duda postupně uspěl ve volbách do zastupitelstva ve druhém největším městě Krakově, ve volbách do Sejmu získal v Krakově nejvíce preferenčních hlasů a uspěl zřetelně i ve volbách do Evropského parlamentu.

V prezidentské kampani prolomil schematický pohled na Polsko, kde konzervativce dosud volila v poslední dekádě méně prosperující část Polska. Jako zdánlivý outsider s motivací, úsilím a osobním nasazením oslovil mladé voliče. Vyhrál v mnoha středních a větších městech a zároveň i získal podporu odborové organizace Solidarity. Prezident Duda, který byl v době překlápení odmítnuté evropské ústavní smlouvy do dnešní Lisabonské podoby poradcem prezidenta pro legislativní a evropské záležitosti, disponuje odbornými předpoklady pro zvládnutí pravidel i zákulisí evropské politiky.

Prezident má možnost vetovat zákon, k jehož přehlasování parlament (na rozdíl od ČR) potřebuje tři pětiny poslanců. Navíc disponuje sám zákonodárnou iniciativou. Tím, že se Duda postavil v kampani proti rychlému přijetí eura v Polsku a naopak zdůrazňoval nutnost podmínit vstup do eurozóny reálnou konvergencí parametrů polské ekonomiky, za což dostal od voličů silný mandát, budou mít zastání teze o automatické výhodnosti bytí v hlavní proud evropské integrace velmi složitou pozici.

Jiří Weigl

výkonný ředitel Institutu
Václava Klause

Polské prezidentské volby bezprostřední změnu v evropské politice přinést nemohou, protože Polsko není dostatečně silnou a vlivnou zemí, která by měla na evropskou politiku významnější vliv. Navíc, pravomoci hlavy státu v oblasti zahraniční politiky nejsou v Polsku takové, aby pouze změna na tomto postu mohla rozhodnout o zásadnější změně jejího kurzu. Důležitější proto bude, jak dopadnou polské podzimní parlamentní volby.

Vítězství Andrzeje Dudy je nepochybně povzbuzením pro všechny v Evropě, kdo stejně jako on kritizují současný směr evropské integrace a nepřejí si přijetí eura, a může se stát jedním z kamínků, které později uvedou do pohybu silnější lavinu nesouhlasu napříč EU. Tento nesouhlas vzniklý v době krize pozvolna sílí a mění politickou scénu, nejviditelněji na evropském jihu. Je tam ale spíše živelný a nevidí jasné příčiny dnešní krize v integračním modelu a společně měně, ale orientuje se spíše obecně protikapitalisticky a levicově utopisticky.

Ve Francii, Německu, Británii a Nizozemsku roste vliv stran, které vidí bezvýchodnost dnešního směřování Evropské unie a neudržitelnost politiky, jež likviduje konkurenceschopnost a otevírá Evropu nekontrolovatelné imigraci. Tyto síly však bohužel zatím nejsou schopny spolupracovat na evropské scéně a svou společnou vahou vytvořit předpoklady pro změnu. Evropský establishment proto v dohledné budoucnosti bude pravděpodobně schopen – i díky současné příznivé fázi ekonomického cyklu – udržovat svoje pozice a pokračovat v hašení požárů doutnajících pod povrchem. Nedávné polské prezidentské volby jsou proto jenom malým a dosud evropsky málo významným posunem.

Ivo Strejček

člen správní rady
Institutu Václava Klause

Nečekané vítězství kandidáta polské pravice Andrzeje Dudy mi udělalo radost. Vyhrál politik konzervativní, hodnotově ukotvený v polském katolicismu a člověk, který považuje – podle svých slov – Lecha Kaczyňského za svého učitele, „v jehož politickém programu i práci chce pokračovat“. V odhadech toho, zda výsledek polských prezidentských voleb přinese změnu v evropské politice, jsem ovšem velmi opatrný. Přesto mi tamní výsledek nabízí několik nadějí.

Pilíři politického programu prezidenta Dudy je obhajoba rodinných hodnot, patriotismus a hrdost na příslušnost ke svému národu i bezpečnost Polska (což Duda nevidí pouze jako posilování síly polské armády, ale jako utváření hospodářsky silného a stabilního Polska). Bude-li se nový polský prezident na budoucích jednáních Evropské rady statečně opírat o svoji hodnotovou výbavu, už tím bude působit na evropském „úseku“ bruselskému multikulturalismu velké problémy.

Další nadějí je jistě i fakt, že si Andrzej Duda za jedno z velkých předvolebních témat zvolil odpor k přijetí jednotné evropské měny a vášnivě obhajoval zachování polského zlotého. Ukázalo se, že si Poláci většinově euro nepřejí, což je v celkovém kontextu potíží eurozóny pro Brusel (a tam usazeného Donalda Tuska) zpráva špatná.

Polsko není malou nevýznamnou členskou zemí EU, kterou mohou evropské velmoci jen tak snadno přehlížet a nebrat vážně. Polsko je státem, který svojí velikostí dominuje středoevropskému prostoru a dlouhodobě hledá a buduje svoji pozici lídra středo a východoevropských zemí. Vítězství polského konzervativce s racionálně skeptickým pohledem na současnou podobu evropského integračního procesu proto považují za další nadějný signál posilující myšlenkový proud, jenž v různých evropských zemích volá po hluboké a zásadní změně obsahu i formy evropské integrace.

Ovšem to, že se „vynoří“ neznámá odvážná nová politická tvář, je ohromující. Outsider, který vybojuje vítězství proti domácímu mediálnímu mainstreamu i navzdory gigantické pomoci Tuskových bruselských „pomocných“ balíčků jenom proto, že se opře o nálady, hodnoty a vůli běžných občanů své země – to je pro mě ta největší naděje na možnou změnu (nejen v evropské politice).

Maciej Ruczaj

politolog a publicista

Evropská a celkově zahraniční politika byla spíše okrajovým tématem kampaně před prezidentskými volbami v Polsku a podle průzkumů nebyla ani příliš významným rozhodovacím kritériem pro voliče. Navíc prezident je v polském ústavním pořádku pouze jedním z tvůrců zahraniční politiky a o jejím směřování v nejbližších letech budou také rozhodovat podzimní parlamentní volby. I proto je hodně předčasné vydávat definitivní soudy o tom, co znamená vítězství Andrzeje Dudy pro evropskou politiku.

Zcela určitě se nenaplní očekávání, vyjádřená některými ruskými médii, která volební výsledek interpretovala jako trest za „jestřábní“ politiku současné vlády. Tváří v tvář bezpečnostní a geopolitické krizi na východní hranici EU se Andrzej Duda profilel jako příznivec maximálního posílení vojenské přítomnosti NATO ve středo-východní Evropě. Ve svých úvahách o zahraniční politice se opakovaně prezentuje jako pokračovatel koncepce Lecha Kaczyňského, který pozici Polska v Evropě chtěl budovat především na základě regionálních aliancí, od Švédska až k Rumunsku – tedy aliancí států akutně vnímajících případné bezpečnostní hrozby ze strany Ruska.

Svoji vizi politiky v rámci EU shrnul budoucí prezident v hesle „neplout v hlavním proudu“, v němž zdůrazňoval potřebu sebevědomějšího a autonomního vystupování Polska v některých pro národní zájmy klíčových otázkách. Vysloveně bylo v tomto kontextu zmíněno přijetí eura, které by mohlo nastat pouze za příznivých ekonomických okolností, nikoliv na základě politického rozhodnutí. Druhým klíčovým tématem byl pak klimatický balíček EU a především otázka „dekarbonizace ekonomiky“, která je pro Polsko více než problematická.

Je třeba také poukázat na skutečnost, že s Andrzejem Dudou se v EU objevuje hlava státu, která nejenom otevřeně deklaruje svoji náboženskou víru, ale také se aktivně hlásí ke křesťanským principům v politice.

Na závěr je nicméně dobré říct, že vzhledem k současné vyhrčené mezinárodní situaci není třeba očekávat v polské zahraniční politice žádnou revoluci, spíše jiné rozložení důrazů. Svědčit mohou o tom i překvapivě neutrální až pozitivní (vzhledem k pověsti, jaké se těší strana PiS, jejímž byl Duda kandidátem) signály, které v posledních dnech směrem k nové hlavě státu vysílají někteří klíčoví hráči v čele s Berlínem.

Jan Holzer

Fakulta sociálních studií
MU v Brně

Nevím, mohou, nemusejí. Což není odpověď chytré horáky, nýbrž prostá skepse nad prognostickými limity, které jako sociální vědec nemíním ignorovat.

Ale otázku lze přeformulovat: co by polské prezidentské volby evropské politice přinést měly? A zde se jako odpověď nabízí téma intenzity voličského prožívání národního státu jako výsostně srozumitelného a smysluplného rámce pro politickou akci. Tento rozměr ostatně zdůrazňovala i nemalá část polských intelektuálů; viz konstat-

vání krakovského historika a politologa Andrzeje Nowaka (mimochodem po určitou dobu zmiňovaného jako možný prezidentský kandidát strany Právo a Spravedlnost, nežli se jím stal Andrzej Duda): „V těchto volbách je v sázce otázka, zda jsou Poláci předmětem či objektem vládnutí ve vlastní zemi.“

Tlumočit předchozí repliku, zda je lepší být předmětem, či naopak objektem vládnutí ve vlastní zemi, není složité: jednou z klíčo-

vých tezí Andrzeje Dudy byla kritika stávajících polských vládních kruhů (jakkoli jejich symbolem byl a je spíše Donald Tusk než Bronislaw Komorowski), že dávají přednost evropským zájmům před zájmy národními, polskými. V prezidentských volbách tak šlo vlastně o další z testů, zda lze vyhrávat s programem „huráevropanství“.

Z jejich výsledku pak můžeme vyvodit, že pod žádoucí „evropskou“ politikou si většinová část polského elektorátu před-

stavuje obhajobu na národní úrovni formulovaných zájmů. Zdrojů nejistoty, zda tyto zájmy byly předchozí politickou elitou dostatečně bráněny, je více. Zdůraznit chci dva (už kvůli jejich nesporné akcentaci na východě Polska, které se stalo Dudovou základní voličskou základnou): na jedné straně vývoj ve východním sousedství a oprávněná obava z ruské strategie; a na straně druhé neslaně nemastnou reakci bruselských elit na tuto výzvu. ■

Nešťastná politika Západu vůči Ukrajině

Ivo Strejček
rozhovor
pro Parlamentní listy

Český exprezident Václav Klaus před časem řekl, že krizi na Ukrajině vyvolaly EU a Spojené státy, které si přály nesmyslný konflikt s Ruskem, a Rusko a Putin jsou v tom nevině. Co si o tom myslíte?

Já si především myslím, že Ukrajina prožívá průběžnou krizi už celá léta. To, co se stalo na Majdanu na konci roku 2013 a na začátku 2014, bylo dalším vyhocením hospodářských, sociálních i společenských problémů Ukrajiny z let a desetiletí předcházejících. Ukrajina přece nikdy nebyla zemí, ve které by se tamní politikové byť jenom pokusili o nějaké významnější reformy. Naopak, aby si průměrný Ukrajinec byl schopen vydělat na své živobytí, musel odejít do zahraničí a pracovat za jakoukoliv mzdu. Stačí se projít jakýmkoliv českým městem a poslouchat, jakým jazykem mluví dělníci ve výkopu nebo na lešení.

To, že Západ v situaci hospodářsky i politicky rozvrácené země na její vnitřní stav nebral ohledy a postavil Ukrajinu ne před volbu, ale před hotovou věc s nabídkou asociační dohody, bylo rozhodnutí v důsledcích strašné. Angažmá USA, což je dohledatelné ve veřejně přístupných zdrojích, bylo méně pro-ukrajinské a více proti-ruské. Reakce Ruska byla pochopitelná, ačkoliv se nám nemusí líbit. Stále je třeba mít na paměti, co bylo příčinou a co důsledkem. Ano, v tomto slova smyslu zřejmě Rusko i prezident Putin nebyli těmi, kdo jako první konflikt uvnitř Ukrajiny rozdmýchal.

Není chyba tlačit Ukrajinu do EU a NATO, když je tato země kulturně a jazykově, svou identitou rozdělená? Není to tak, že existují více méně dvě možnosti? Tedy chci zachovat jednotnou Ukrajinu, a proto bude neutrálním státem s vlivem Západu i Ruska, nebo se země bude muset rozdělit na „západní“ a východní část...

Ano, nezralý, a načasování i průběhem bezohledný tlak na připoutání Ukrajiny

k EU i NATO považují za – pro Ukrajinu – osudovou chybu i poslední kapku, která napomohla vyhřeznout vážným vnitřním problémům země a v důsledku vyprovokovala občanskou válku na Ukrajině. Válku mezi prozápadně orientovanou západní částí Ukrajiny a východní Ukrajinou, která tíhne k Rusku přirozeně, na základě jazykových i historických vazeb. Cožpak identické motivace, jež na evropském kontinentu vedly k podobným válkám, Evropa nepamatuje?

Obyvatelé východních oblastí – zřejmě na rozdíl od západních – nechťejí do EU, nechťejí do NATO, nechťejí se vzdát svých tradic. Svoji cestu k prosperitě si představují jinak, a tak se vzpírají, brání se. Kyjev zjevně považují za město, odkud jim toho mnoho dobrého asi nepřišlo. Jejich otcové a synové při výkonu nejhrušších prací v Praze poníženi a se závidí sledují ruské turisty, jak utrácejí v drahých módních butikcích. Přál si průměrný Ukrajinec válku, konflikt, prohloubení bídy – nebo lepší živobytí? Západ jednostranným zbytečným uspěchaným tlakem na Ukrajinu zbavil tuto zemi možnosti v relativním klidu se pokusit vlastními silami řešit své těžké vnitřní problémy a pěstovat racionální vztahy se Západem i s Ruskem.

Není to navíc tak, že členství Ukrajiny v EU je pro ni nevýhodné – viz zmiňovaná asociační dohoda? Ale je nevýhodné i pro nás: proč přijímat nefungující rozpadlý stát se zničenou ekonomikou ovládaný mafími, oligarchy, vojenskými bojůvkami...

EU sebe sama vmanévrovala do situace, ze které neví, kudy kam, a kterou neumí řešit. Míra vnitřních problémů unie je ohromná. Hospodářských, sociálních i politických. EU není v kondici, která by jí umožňovala zachraňovat Ukrajinu. Ano, bezpečnostní nestabilita na východní hranici EU může zstrašit remcaly, kteří poměry v EU kritizují. To by snad byla motivace, která zpočátku mohla Brusel zajímat. Ale co víc? Co tohle všechno přineslo dobrého či pozitivního normálnímu běžnému obyvateli Ukrajiny? Vážně si myslíme, že večer uléhá s uspokojením, že Ukrajina má konečně asociační dohodu s EU? Nebo jde spát s hrůzou, zda nebude on nebo někdo z jeho rodiny odveden na východní frontu do Donbasu? A jakou má asi radost z dramatického poklesu hodnoty ukrajinské měny? Ne, situace na Ukrajině po desetiletí dobrá nebyla – a po formální asociaci s EU je snad ještě horší.

Ruský prezident Vladimir Putin také řekl v dubnové debatě s občany: „Po druhé světové válce jsme se pokoušeli čteným východoevropským zemím vnutit svůj model rozvoje a musíme si přiznat, že jsme jednali násilně. Nic dobrého v tom není a nyní se nám to vrací. Mimochodem, přibližně stejně se v současné době chovají Američané, když se pokoušejí vnutit svůj model vývoje fakticky celému světu. Také je čeká fiasko.“ Co si o tom myslíte?

Je dobře, že tato slova z úst ruského prezidenta znějí. Máme s jejich obsahem neblahé zkušenosti. I proto jsou v mno-

Předplatné na rok 2015

institut
VÁCLAVA
KLAUSE

Předplatné IVK zahrnuje pravidelný newsletter, sborníky a ostatní publikace, pozvánky na semináře.

Základní cena předplatného je 660 Kč.

Studentské předplatné 330 Kč.

predplatne@institutvkc.cz

hých z nás latentně zakódovány instinkty nedůvěry, opatrnosti a obezřetnosti vůči mnohému, co přichází z Ruska. Je dobře, že si to Rusové uvědomují. Komunismus byl ideologický a svoji ideologii vnucoval okolnímu světu. To, co jsme tehdy obdivovali na Západu, bylo pravým opakem – neideologičnost. Víra a obhajoba svobody, kterou si každý naplňuje obsahem podle svých představ.

Dnes je situace, zdá se mi, naprosto opačná. To Západ je přemrštěně ideologický, věřící v univerzalitu svých hodnot a cítící povinnost náš hodnotový řád vyvážet a vnucovat jiným. Varovných příkladů je z posledních let hned několik: Irák, Libye i Ukrajina. A důsledky jsou již také patrné. Svět se vnucování těchto hodnot brání, považuje je za cizorodé a odmítá je. Často se zbrání v ruce a nenávisť vůči všemu západnímu.

Putin před časem také řekl, že nejagresivnější politiku na světě mají Spojené státy, protože vyvrátily několik sobě nepohodlných režimů na Blízkém východě, mají desetkrát větší armádu a výdaje na zbrojení než Rusko, mají vojenské základny ve více než sto zemích světa... Co si myslíte o této tezi?

Nevím, zda bych použil slovo „nejagresivnější“, každopádně v předcházející odpovědi jsem svůj názor objasnil. Američané se považují za vítěze studené války a mylně se domnívají, že jim to dává právo vnucovat ostatním svoje pojetí demokracie, které považují za výjimečné a pro všechny pouze blahodárné. Chybí nám pokora respektovat odlišnosti a zvyklosti lidí v jiných částech světa a chybí nám také odvaha přiznat si, že zdaleka ne všechno děláme dobře my sami.

Nemůže se Rusko cítit ohroženo, když se od konce studené války NATO přibližuje k jeho hranicím a je obklíčováno vojenskými základnami USA a NATO?

Myslím, že pocit ohrožení je v postojích i chování Ruska přítomný a není na tom nic překvapujícího či divného. Pocit vnějšího ohrožení vedl na konci 19. a na začátku 20. století Německo k masivnímu zbrojení, což obráceně zvyšovalo pocity ohrožení Francouzů i Britů. Výsledkem nakonec byla první světová válka. Jak se chovaly USA v době, kdy zjistily, že Sovětský svaz dodává rakety s nukleárními hlavicemi na Kubu? Jak by se USA a NATO chovaly dnes, kdyby Rusové rozšiřovali svoji vojenskou přítomnost budováním vojenských základen podél svých západních hranic? Obavy z vnějšího nebezpečí a pocity ohrožení není možné v mezinárodní diplomacii přehlížet a podceňovat. Důsledky mohou být katastrofální.

Jak se díváte na politiku USA na Blízkém východě? Nejsou jejím výsledkem jenom „failed states“, nárůst radikálního islámu, miliony uprchlíků a statisíce mrtvých včetně vyvražďování křesťanů? Lze nad tím jenom mávnout rukou?

I tato otázka souvisí s tím, co jsem řekl opakovaně před chvílí. Jistě, o režimu plukovníka Kaddáfího, o politickém uspořádání v Egyptě nebo o situaci v Iráku a Sýrii jsme věděli či tušili své. A právě proto uměl Západ s těmito režimy jednat, bylo zřejmé, jaké jsou, jejich motivace i chování byly předvídatelné a čitelné. Bohužel, Západ při exportu svého pojetí demokracie a vlastního hodnotového rámce aktivisticky či přímo vojensky tyto režimy odstranil, aniž by se nějak trápil otázkou, kdo vzniklá politická vakua vyplní.

To, čemu dnes Západ v podobě Islámského státu čelí, je přímým produktem jeho politiky. Davy uprchlíků jednak láká do Evropy bohatý sociální systém, jednak je z jejich zemí vyháněna válka a konflikty, které tam obvykle Západ budto zasel nebo pro jejich bujení v tamních podmínkách vytvořil vhodné prostředí chaosu a bezvlády.

A stejně si nemohu odpustit ještě jednu poznámku jako možné poučení z celého vývoje: čím servilněji se historicky někteří západoevropští politici chovali k osobě Kaddáfího, tím úporněji jejich letadla posléze Tripolis bombardovala. I to je jistá výpověď o nás.

Nebylo by dobře, aby se Rusko, Čína a další mocnosti BRICS či někdo jiný postavil Spojeným státům, aby libovolně nerozvracely státy, kde se jim zachce, a nezpůsobovaly miliony lidských tragédií po celém světě? Není chybou, pokud existuje jeden hegemon? Není lepší klasická balance of power, tedy rovnováha moci? Víme, že pokud ve státě není rozdělení moci, směřuje k tyranii. Není to podobné i v mezinárodních vztazích, že když není moc vyvažována, je v pokusech být také tyranskou?

Já bych si spíše než to, aby „někdo“ stál proti „někomu“, přál, aby „někdo“ spolupracoval s „někým“. Západ se, myslím, dopustil velké chyby tím, že od sebe – na základě starých a snad prokazatelně překonaných stereotypů – odtlačil Rusko. Namísto politiky přitahování k rozmanité spolupráci zvolil Západ politiku izolace Ruska. Ale svět není jenom Evropa a USA. Rusové, odmítnuti Západem, budou hledat současné a budoucí spojence jinde na této planetě. Je to pro nás na Západě dobrá zpráva a dlouhodobě výhodný stav? Nemyslím si to. Pokud si přeje, aby se Rusko „podobalo“ Západu, nelze toho dosáhnout zvyšováním napětí, odháněním a provokacemi. Dnešní – pro obě strany sváru – smutný stav se bude napravovat dlouho a zdá se mi, že v průběhu této doby se budou vytvářet jiná rozhodující společensko-ekonomická civilizační centra, jejichž součástí Rusko může být, Západ, nezmění-li své uvažování, však jen stěží.

Publikováno na serveru Parlamentnilisty.cz
dne 26. května 2015.

NABÍZÍME

Záměrně plochá diskuse o ukrajinské krizi

Publikace č. 12/2014

INSTITUT
VÁCLAVA
KLAUSE

Institut Václava Klause nabízí sborník „Záměrně plochá diskuse o ukrajinské krizi“ (2014). Těžiště publikace tvoří základní text Václava Klause a Jiřího Weigla „Zabraňme zplošťování debaty o Ukrajině“. V dalších částech najde čtenář politické komentáře IVK k ukrajinské krizi a další články Jiřího Weigla, Petra Hájka, Václava Vlka staršího a Tomáše Haase. Publikaci doprovází krátké shrnutí.

70 stran, 50 Kč.

objednávky na: www.institutvk.cz

ZPRÁVA ZE SEMINÁŘE

Otto von Bismarck – 200 let od narození

V úterý 14. dubna 2015 uspořádal Institut Václava Klause seminář „Otto von Bismarck – 200 let od narození“. Na panelu, který moderoval **Václav Klaus**, vystoupili výkonný ředitel Institutu Václava Klause Jiří Weigl, prorektor Univerzity Karlovy Martin Kovář, profesor Vysoké školy finanční a správní Jaroslav Vostatek a Vít Hloušek z Fakulty sociálních studií Masarykovy univerzity.

Jiří Weigl představil Bismarcka jako velíka na evropské a světové politiky, jehož dílo ovlivňovalo a ovlivňuje naši přítomnost daleko více, než jsme ochotni si připustit. Henry Kissinger nazval Bismarcka „konzervativním revolucionářem“, protože definitivně zbouřil starý metternichovský systém mezinárodních vztahů založený na Vídeňském kongresu. Na společných hodnotách založenou spolupráci velmocí nahradil Bismarck čistou reálpolitikou založenou na síle a umném vytváření mocenské rovnováhy. „Železný kancléř“ učinil z poraženého Rakouska rychle svého klíčového spojence a dovedl se ho snažit smířovat s Ruskem. Znovusjednocení Německa po pádu komunismu znovu otevírá problémy, které řešil Otto von Bismarck. Příliš silné Německo znovu dominuje Evropě, dnes však v míře daleko větší, než tomu bylo koncem 19. století. Ve světle Bismarckova odkazu se ukazuje, že představa Evropy bez Ruska a USA jako superstátu spojujícího a svazujícího staré evropské velmocenské protivníky není ani realistická, ani vyvážená, ani udržitelná.

Martin Kovář načrtl koncepci a praxi německé zahraniční politiky během Bismarckova kancléřství. Otto von Bismarck ovlivnil druhou polovinu 19. století a první polovinu 20. století jako málokdo jiný. Jeho zahraniční politika byla střízlivá, až Německo po Bismarckovi začalo provádět mocenskou světovou politiku, která připravila cestu

k první světové válce. Bismarck prosadil alianci Německa, Rakouska a Ruska. Předvídal rusko-rakouský střet na Balkáně. Po sjednocení bylo Německo územně saturované, zapojilo se do mezinárodních smluv a udrželo pozici Velké Británie. Evropa byla za Bismarcka bezpečná, nevedly se velké války. Bismarck netoužil po koloniální politice. Bismarck byl v Německu důležitější než pruský král. Kdyby pokračovala Bismarckova reálpolitika po roce 1891, nenastala by pravděpodobně apokalypsa první světové války.

Jaroslav Vostatek nastolil otázku, zda byl Otto von Bismarck otcem sociálního státu v Evropě. Přínos Bismarcka k rozvoji sociální politiky na přelomu 19. a 20. století byl zásadní. Ač byl spíše liberálem – zejména s ohledem na prosazování moderního liberálního penzijního systému pro dělnictvo, za jeho éry reálpolitiky se v Německu dále rozvinul konzervativní sociální model. Doba pro moderní liberální systém tehdy zřejmě ještě nenazrála. Segmentované sociální pojištění považoval Bismarck za bastarda. Je ironií osudu, že dávky závislé na výdělku, popř. na zaplaceném pojištění, jsou dnes považovány za Bismarckův systém s tím, že jeho protipólem je liberální Beveridgeův systém, který v podání Beveridge a navazující britské praxe byl kombinován se sociálním či spíše státním pojištěním svého, nestandardního druhu. Dnes používané pojmy Bismarckův model a Beveridgeův model jsou až neúměrně zjednodušenými modely pro analýzy moderních sociálních systémů. K výkladu sociálních systémů jsou daleko vhodnější čtyři základní sociální modely.

Vít Hloušek rozebral vnitřní politiku pruského a později německého kancléře Otto von Bismarcka. Bismarckův autokratický politický styl by se asi nehodil v dnešních demokratických dobách. Jeho popudlivá

osobnost, nesnášenlivost jakéhokoliv odporu a opozice, neúcta k politickým protivníkům ale i souputníkům, instrumentální jednání s lidmi by Bismarcka v současné politice handicapovaly. Využíval mix ústavního konstitučního vládnutí, ale ne v dnešním smyslu. Bismarck nebyl mediálním, nýbrž kabinetním politikem. Uměl komunikovat s císařem a parlamentem. Největším politickým úspěchem Bismarcka bylo sjednocení Německa. Politicky byl konzervativce (nikoli liberál) a obhájce národních zájmů Německa. Čelil výzvěm doby, i demokratickým a socialistickým idejím. Nejdříve se opíral o pozemkovou šlechtu a zemědělce. Vnitropoliticky vedl dva hlavní spory – s katolickou církví a se sociální demokracií. Socialistům chtěl brát vítr z plachet sociálním zákonodárstvím. Bismarck nepočítal jen s represí, sociálními zákony chtěl dělníky integrovat.

V diskusi Jiří Šoler vyložil Bismarcka jako vůdčího představitele geopolitiky 19. století. Tomáš Urban se zeptal, při jaké příležitosti padl Bismarckův citát: kdo vládne Čechám, vládne Evropě. Václav Junek položil otázku, nakolik lze označit za vrchol Bismarckovy kariéry Berlínský kongres. Pavla Nýče zajímaly detaily německého volebního systému platného do roku 1918.

Podle Jiřího Weigla byl Bismarck praktický politik, který se řídil zdravým rozumem a cítem, mistrovsky politiku uměl. Podle Martina Kováře nebyl Bismarck zosobněním moraliky, nýbrž reálpolitiky. Berlínský kongres nebyl vrchol Bismarckovy kariéry, ale svědčí o mimořádné schopnosti vyjednávat, kdy si Bismarck odcizil Rusko, ale neztratil ho. Vít Hloušek vylíčil kulturní boj mezi katolíky a protestanty. Volební právo tehdy měli v Německu muži, ale bylo odstupňované podle majetku.

Marek Loužek

NABÍZÍME

Institut Václava Klause nabízí sborník „**Sto let od počátku první světové války**“ (2014). Do sborníku přispěli **Jiří Weigl, Jan Eichler, Ladislav Tajovský, Stanislav Balík, Václav Vlk st., Robert Kvaček, Dominik Duka, Josef Tomeš a Rajko Doleček**. V přílohách najde čtenář historické dokumenty: rakousko-uherské ultimátum Srbsku z 23. července 1914, provolání Františka Josefa I. „Mým národům“ z 28. července 1914 a Manifest českých spisovatelů z 17. května 1917. Předmluvu ke sborníku napsal **Václav Klaus**.

160 stran, 100 Kč.

objednávky na: www.fragment.cz